

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΝΔΟΛΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΤΟΥ BEST SELLER ΙΣΤΟΡΙΑ ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ

ΚΥΒΕΛΗ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΦΛΟΓΑ
και
ΑΝΕΜΟΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Φλόγα και άνεμος**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Στέφανος Δάνδολος
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: *Κυβέλη*, 1906, από το προσωπικό αρχείο της Βαλεντίνης Ποταμιάνου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Στέφανος Δάνδολος, 2020
© Επιστολών στις εσωτερικές πλευρές του εξωφύλλου: Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2020

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2020, 12.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3386-8
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3387-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.	PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
<i>Από το 1979</i>	<i>Publishers since 1979</i>
Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΝΔΟΛΟΣ

ΚΥΒΕΛΗ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΦΛΟΓΑ
και
ΑΝΕΜΟΣ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Υπνοβάτες του Σεπτέμβρη, μυθιστόρημα,
1996, Εκδόσεις Δελφίни

Ο Περίγελος των Αγίων, μυθιστόρημα,
1997, Εκδόσεις Δελφίни

Αγάπη σε Δυο Σταγόνες Όνειρο, νουβέλες και διηγήματα,
1999, Εκδόσεις Πατάκη

Και Φόρεσαν Χειροπέδες στα Πουλιά, μυθιστόρημα,
2000, Εκδόσεις Πατάκη

Νάρκισσοι και Κανίβαλοι, μυθιστόρημα,
2002, Εκδόσεις Καστανιώτη

Νέρων – Εγώ, ένας θεός, μυθιστόρημα,
2004, Εκδόσεις Καστανιώτη

Το Αγόρι στην Αποβάθρα, μυθιστόρημα,
2007, Εκδόσεις Καστανιώτη

Ο Τελευταίος Κύκνος, μυθιστόρημα,
2009, Εκδόσεις Καστανιώτη

Η Χορεύτρια του Διαβόλου, μυθιστόρημα,
2013, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Όταν θα δεις τη θάλασσα, μυθιστόρημα,
2016, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Ιστορία χωρίς όνομα, μυθιστόρημα,
2017, Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Για την Κάλι και τον Πάνο

Οι φωτογραφίες στις σελίδες 9, 131, 263 και 427 προέρχονται από το προσωπικό αρχείο της Βαλεντίνης Ποταμιάνου.

ΗΜΕΡΑ ΠΡΩΤΗ

Πέμπτη 31 Οκτωβρίου 1968

ΣΤΟ ΧΕΙΛΟΣ ΤΗΣ ΑΒΥΣΣΟΥ

Τι θα ήταν η ζωή χωρίς την αγάπη μας;

Από γράμμα του Γεωργίου Παπανδρέου στην Κυβέλη

*Μόνο ένας έρωτας μπορεί να αφυπνίσει
μια κοιμισμένη ψυχή.*

*Και μόνο ένας θάνατος μπορεί να αφυπνίσει
μια κοιμισμένη κοινωνία.*

Σεμπαστιάν Πορτάδες, *Η ελπίδα των ηττημένων*

Ένας νεκρός χωρίς σημασία

Έον έθαψαν σε μια απόμερη γωνιά, κάτω από ένα γέρι-
κο κυπαρίσσι, που τα χρόνια και οι αέρηδες το είχαν
τσακίσει και έγερνε προς τον χορταριασμένο μαντρότοιχο.

Καμιά δεκαπενταριά άνθρωποι ήταν όλοι κι όλοι. Ένας
παπάς που βιαζόταν να τελειώσει, δυο τρεις φίλοι από τα
χρόνια της Δραματικής Σχολής, μια χούφτα συγγενείς, λίγοι
γείτονες από το δρομάκι του πατρικού του. Και οι γονείς.

Οι γονείς του.

Ήταν η τελευταία μέρα του Οκτώβρη και, παρόλο που
είχε λιακάδα, το χώμα του Πρώτου Νεκροταφείου ανέδιδε
ακόμη τη βροχή της προηγούμενης νύχτας.

Ο αποχαιρετισμός στάθηκε σύντομος, όπως η ζωή του.
Χωρίς στεφάνια και επικήδειους.

Μόλις ο νοτισμένος λάκκος κατάπτε το φέρετρο, οι παρι-
στάμενοι ψιθύρισαν λίγα λόγια παρηγοριάς στους γονείς κι
έπειτα σκόρπισαν αθόρυβα.

Έμειναν μόνο ο πατέρας του και η μητέρα του. Μαρμα-
ρωμένοι.

Οι εφημερίδες αφιέρωσαν ελάχιστο χώρο στον θάνατό του,
στριμώχνοντας την είδηση ανάμεσα σε ρεκλάμες που διαφή-

μιζαν τα ελαστικά Fulda Diadem (σταθερά, μεγάλης αντοχής, κατάλληλα διά κάθε δρόμον), την τετράτομη εγκυκλοπαίδεια *Ο κόσμος των φυτών και των ζώων*, τα ανοξείδωτα ξυραφάκια Silver Astor και ένα δεκαήμερο, αφιερωμένο στο αγνό παρθένο μαλλί, που επρόκειτο να ξεκινήσει στο κατάστημα Μινιόν.

Απεβίωσεν ο νεαρός ηθοποιός Αλέξανδρος Κροντηράς, έγραψε η Απογευματινή.

Αιφνίδιον τέλος για φέρελπι καλλιτέχνη, ήταν ο τίτλος του Έθνους.

Έφυγεν πρόωρα ο ηθοποιός Αλέξανδρος Κροντηράς, ανήγειρε η Βραδυνή.

Και αποκάτω μερικές αράδες για τα ταπεινά επιτεύγματά του. Τη συμμετοχή του σε κάποιες καλές παραστάσεις και, κυρίως, τους τέσσερις μικρούς ρόλους του σε ταινίες της Φίλιππος. Ένας από αυτούς περιλάμβανε και χειροφιλημα στην Αλίκη (στο σημείο εκείνο κάποιος συντάκτης είχε προσθέσει και θαυμαστικό).

Κανείς δεν έγραψε ότι ο Αλέξανδρος Κροντηράς έγινε ηθοποιός επειδή είδε κάποτε την Κυβέλη στη σκηνή. Κανείς δεν έγραψε ότι η πιο ευτυχισμένη περίοδος της ζωής του ήταν δύο χειμώνες νωρίτερα, τον Ιανουάριο του '66, όταν βρέθηκε να κάνει ένα σύντομο πέρασμα σε παράσταση της ίδιας της Κυβέλης, στο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος. Και ασφαλώς κανείς δεν επισήμανε ότι στο ημερολόγιο που βρέθηκε σπίτι του οι μισές σελίδες αναφέρονταν στο μυθικό πρόσωπο της Κυβέλης Αδριανού.

Άλλωστε ποιον να ενδιέφεραν όλα αυτά; Οι αναγνώστες δεν έδιναν δεκάρα για έναν ασήμαντο νεκρό που είχε λατρέψει παθιασμένα τη μεγαλύτερη δόξα του ελληνικού θεάτρου στον εικοστό αιώνα, μια ηλικιωμένη γυναίκα που εί-

χε αποσυρθεί πια από το σανίδι και ζούσε συντροφιά με τις αναμνήσεις της.

Ούτε θα απασχολούσε ποτέ την κοινή γνώμη ότι αυτός ο άνθρωπος είχε δεχτεί επίθεση με πέτρες σ' έναν δρόμο της Κυψέλης, λίγες μόνο μέρες πριν τον προδώσει η καρδιά του.

Παρότι το θλιβερό νέο μαθεύτηκε αστραπιαία στο σινάφι των ηθοποιών, τούτος ο θάνατος άφησε ασυγκίνητο το πλατύ κοινό, ακόμη και την Επιτροπή Λογοκρισίας των Συνταγματαρχών, η οποία, ελέγχοντας την ύλη των εφημερίδων, προσπέρασε με περιφρόνηση εκείνα τα μονόστηλα.

Η Ελλάδα του 1968 μπορούσε να συνεχίσει να ζει και χωρίς τον Αλέξανδρο Κροντηρά. Η εξουσία διψούσε για αίμα, εκκαθαρίσεις, πτώματα αντιφρονούντων· ο λαός διψούσε για ελευθερία και πεθαμένους ήρωες. Μέσα στη δίνη που σάρωνε τον κόσμο ο χαμός ενός ελάχιστον ηθοποιού ήταν μια περιττή λεπτομέρεια.

Ηθοποιός σημαίνει φως

*Β*γαίνοντας από το Θέατρο «Βρετάνια», στάθηκε ακίνητος και κοίταξε ψηλά. Ήταν μεσημέρι, ο ήλιος έλαμπε και τα φύλλα των δέντρων έκοβαν στο σχήμα τους κομμάτια του ουρανού. Έβγαλε ένα τσιγάρο, το τρύπησε με την καρφίτσα που είχε πάντα στην τσέπη του και το άναψε.

Δεν είχε προλάβει να φορέσει τα μεγάλα μαύρα γυαλιά του και μια νεαρή γυναίκα τον αναγνώρισε (αν και δεν ήταν τόσο δύσκολο να τον αναγνωρίσεις ακόμη και μ' εκείνα τα μεγάλα μαύρα γυαλιά – τον πρόδιδαν η αρχοντική φινέτσα, η αύρα του, ο τρόπος που κρατούσε το τσιγάρο, απαλά, σχεδόν με τις άκρες των δαχτύλων, σαν παλιός αριστοκράτης).

«Κύριε Χορν, καλησπέρα», έκανε κοκκινισμένη, ψαχουλεύοντας στην τσάντα της. «Θα ήταν μεγάλη μου τιμή αν...» η φωνή της έσβησε, καθώς συνέχισε να σκαλίζει το εσωτερικό της τσάντας, «αν μου δίνετε ένα αυτόγραφο», ψέλλισε εντέλει, ανασύροντας ένα σημειωματάριο, απ' όπου έκοψε μια σελίδα την οποία έτεινε προς το μέρος του με χέρι που έτρεμε. «Αχ, φοβάμαι ότι δεν κουβαλώ σιλό...»

«Δεν πειράζει», της είπε αυτός, «έχω την πένα μου. Πώς σας λένε;»

«Όλγα».

Στύλωσε για λίγο το βλέμμα του πάνω της. Ήταν νέα, μικροκαμωμένη, με φουσκωμένη κοιλίτσα. Και παρόλο που δεν ήταν ιδιαίτερα όμορφη, είχε μάτια σμαραγδένια, σαν της Ελίζαμπεθ Τέιλορ, που μέσα τους έβλεπες πρασινωπές θάλασσες και χρυσές αμμουδιές.

Ο Χορν ακούμπησε το χαρτί στον τοίχο του θεάτρου, πλάι σε μια από τις κορνίζες που τον απεικόνιζαν ως Ντον Ζουάν, και έγραψε: *Στην Όλγα με τα σμαραγδένια μάτια*. Έβαλε την υπογραφή του και της έδωσε πίσω την κομμένη σελίδα.

«Πότε γεννάτε;» τη ρώτησε.

«Σε πέντε μήνες, Τέλη Μαρτίου, αρχές Απριλίου».

«Μια νέα ζωή λοιπόν θα ανθίσει μαζί με τα λουλούδια της άνοιξης».

Φόρεσε τα γυαλιά του και κούμπωσε το ωραίο σταυρωτό μπλέιζερ που τον έκανε να μοιάζει με ήρωα μυθιστορήματος. Είχε πατήσει τα σαράντα επτά και, παρά τους ασπρισμένους χροτάφους, ήταν πιο γοητευτικός από ποτέ.

«Σας ευχαριστώ πολύ, κύριε Χορν. Και καλή επιτυχία το Σάββατο. Θα είναι μεγάλη, όπως πάντα».

«Να έρθετε να μας δείτε», της απάντησε, έχοντας ήδη αρχίσει να ανηφορίζει την Πανεπιστημίου.

Στη γωνία του δρόμου κατακλύστηκε από μια απερίγραπτη κούραση. Όσο πλησίαζε η προεμέρα, τόσο πιο έντονα τον προβλημάτιζε η παράσταση που είχε επιλέξει να ανεβάσει.

Βέβαια, όλα είχαν πάει μια χαρά στις πρόβες, η ζωγράφος Μαρίνα Καρέλλα είχε φτιάξει ένα καταπληκτικό σκηνικό, η συνεργασία του με τον σκηνοθέτη Λεωνίδα Τριβιζά κυλούσε χωρίς προβλήματα, οι ηθοποιοί –από τον Τσαγανέα και τον Κατσαδράμη μέχρι τον Μιχαλακό-

πουλο και τη Γαληνέα– έδιναν τον καλύτερό τους εαυτό.

Το έργο όμως το έβρισκε φριχτό. Να γυροφέρνει τη σκηνή ως εραστής, κυνηγώντας τον ποδόγυρο! Τρίχες κατσαρές!

Είχε μετανιώσει για την απόφασή του, πράγμα που το είχε συνειδητοποιήσει από τις πρώτες κιόλας αναγνώσεις. Ωστόσο κάμποσοι φίλοι τον είχαν καθησυχάσει στην πορεία μιλώντας του επαινετικά για το κείμενο, μεταξύ αυτών και ο Πρίγκιψ Μιχαήλ, που το θεωρούσε αριστούργημα.

Κι έτσι τώρα ήταν αργά. Μπορεί η αποψινή προεμέρα να είχε μετατεθεί για μεθαύριο, εξαιτίας τεχνικών προβλημάτων της τελευταίας στιγμής, που αφορούσαν τον φωτισμό και τη διαρρύθμιση του ανακαινισμένου θεάτρου, αλλά εκείνο το αστείο αραχνοῦφαντο λευκό πουκάμισο του ακόλαστου δανδή δεν μπορούσε με τίποτα να το αποφύγει. Όλη η Αθήνα περιόμιε να τον δει ως «Ντον Ζουάν» του Μολιέρου.

Πέταξε το αποτσιγάρο και κοίταξε το ρολόι του. Είχε μπροστά του πενήντα λεπτά μέχρι να επιστρέψει στο θέατρο. Ήθελε να πιει έναν καφέ με την ησυχία του. Όχι στο Ζόναρς, εκεί δεν έβρισκε ποτέ ησυχία. Ούτε στου Παλασπύρου, επί της πλατείας. Είχε ανάγκη από λίγη ηρεμία, από έναν οικείο χώρο όπου θα μπορούσε να χαλαρώσει και να θρηνησει ανενόχλητα τον Μολιέρο που είχε φορτωθεί για τις επόμενες εβδομάδες της ζωής του.

Αποφάσισε να πάει στις νονάς του. Βγήκε στη Βασιλίσσης Σοφίας με αργή περπατησιά και, καθώς πλησίαζε το κτίριο που βρισκόταν στο νούμερο δεκατέσσερα, ύψωσε τα μάτια του στον ουρανό να τον αγναντέψει μια στιγμή, να σπάσει κάπως την καταχνιά που είχε γεμίσει την ψυχή του. Ύστερα κάρφωσε το βλέμμα του στο ολάνθιστο μπαλκόνι του τελευταίου πατώματος.

Εκεί, πίσω από τις γαρδένιες και τις καμέλιες και τη με-

γάλη τζαμαρία με τις ανοιχτόχρωμες βαριές κουρτίνες, ζούσε το θαυμαστό πλάσμα που τον είχε βαφτίσει.

Η γυναίκα, στην αγκαλιά της οποίας είχε κάνει την πρώτη του εμφάνιση στο θέατρο, όταν ακόμη ήταν μπόμπιρας.

Η θρυλική Κυβέλη Αδριανού.

Λιγιστά πράσινα φύλλα γύρω στις σκουριασμένες πέτρες.

Γιώργος Σεφέρης

Την ίδια ώρα, εκείνη παρατηρούσε το κλωνάρι μιας κουμαριάς που, παρασυρμένο απ' το αεράκι, χτύπαγε απαλά στο τζάμι του σαλονιού. Της φαινόταν σαν χέρι που την αποζητούσε. Της θύμιζε τα τρεμάμενα δάχτυλά του όταν τη γύρευαν.

Συνέχισε να το περιεργάζεται λες και ήταν μόνη ένδειξη ζωής που της χάριζε μια στάλα ανακούφισης.

Όλες αυτές τις ώρες το ίδιο της το σαλόνι την τρώμαζε. Έδειχνε απόκοσμο, σαν βασίλειο των νεκρών.

Οι παλιές φωτογραφίες μιας ένδοξης καριέρας την κοιτούσαν από τα ράφια, η κορνιζαρισμένη αφίσα της *Ανθής* του Αντρέγιεφ στον τοίχο ήταν μια βάνουση απόδειξη ότι κάποτε είχε υπάρξει νέα (ως *Ανθή* υπέγραφε στις φλογερές ερωτικές επιστολές που του έστελνε τον πρώτο καιρό της θυελλώδους σχέσης τους) και τα βαριά χαλιά αντανακλούσαν το ωχρό φως των δύο αμπαζούρ.

Όχι, όχι ακριβώς βασίλειο των νεκρών. Ο θάνατος υποσχεται λύτρωση και ύπνο. Υπάρχει κάτι χειρότερο απ' τον θάνατο. Υπάρχουν οι ατελείωτες στιγμές που σου λείπει η παρουσία του άλλου. Είναι η κούραση να ζεις σε μια απέ-

ραντη έρημο με την οσμή των γηρατειών και της απώλειας.

Από χθες το πρωί που τον είδε, όλα αυτά πίεζαν το στήθος της σαν ταφόπλακα. Έστρεψε το βλέμμα της στο παλιό κηροπήγιο πάνω απ' το τζάκι. Πόσα κεριά έλιωσαν στο χάλκινο στόμιό του φωτίζοντας τα φιλιά τους, σε καιρούς ποτισμένους από πόλεμο, διχασμούς κι αρρώστιες, τότε που το πάθος του ενός για τον άλλον άγγιζε τα όρια της παραφροσύνης και τους στροβίλιζε στο σύμπαν του πιο επώδυνου έρωτα. Ναι, αυτό το κηροπήγιο το είχαν και στο Κάιρο το '44, όταν εκείνος έγινε πρωθυπουργός και υπουργός Εξωτερικών της εξόριστης ελληνικής κυβέρνησης, το είχαν και στο Καστρί, και στη βίλα της Κηφισιάς. Ήταν κηροπήγιο μάρτυρας. Τους είχε παρακολουθήσει να κάνουν έρωτα ξεκλειδώνοντας τη δίψα τους μέσα από μια άγρια χορογραφία σωμάτων· τους είχε παρακολουθήσει να τσακώνονται, να φωνάζουν, εκείνη να χτυπάει τις πόρτες με τέτοια μανία που τα πόμολα έτριζαν· τους είχε παρακολουθήσει να χωρίζουν, να φιλιώνουν, να ξαναχωρίζουν και ύστερα να πλαγιάζουν εξαντλημένοι αλλά αγκαλιασμένοι σε έναν μαλακό καναπέ ή σε κάποιο υποτυπώδες στρώμα, ακουμπισμένο σε σανίδες.

Τώρα αυτό το κηροπήγιο είχε καταλήξει εδώ, στην ερημιά ενός σαλονιού που θύμιζε μανσωλείο, εκείνη είχε πατήσει τα ογδόντα και οι αναμνήσεις την τύλιγαν πάλι σαν άμιμος που δε λέει να ξεκολλήσει απ' το δέρμα.

Ήταν ακόμη ταραγμένη από τη χθεσινή επίσκεψή της στο νοσοκομείο. Πόσο καιρό είχε να τον δει; Έξι μήνες; Οκτώ; Η τελευταία φορά ήταν στο Καστρί, υπό τα βλέμματα των φρουρών του. Όλο αυτό το διάστημα, από τον Μάιο του '67, ήταν φυλακισμένος από τη χούντα στο σπίτι του.

Χθες τον ξαναείδε στο δωμάτιο του νοσοκομείου και, ενώ

ήταν κάτασπρος σαν το πανί και ηλικιωμένος όπως εκείνη (είχε κλείσει κι αυτός τα ογδόντα του χρόνια), η καρδιά της σκίρτησε σαν κοριτσόπουλου. Έπειτα από όλα όσα είχαν συμβεί ανάμεσά τους στα τριάντα χρόνια που κράτησε η θύελλα της κοινής τους ζωής, εκείνη εξακολουθούσε να παραλύει από δυνατό χτυποκάρδι κάθε φορά που τον αντίκριζε.

Γύρισε τη ματιά της προς την πόρτα του σαλονιού.

«Μπορείς να μου φέρεις την εφημερίδα μου;» είπε δυνατά για να την ακούσει η οικονόμος της. «Νομίζω ότι την άφησα στο τραπεζάκι του χολ».

«Μάλιστα, κυρία», απάντησε η Αγάπη.

Είχε περάσει ενάμιση χρόνος από το κύκνειο άσμα της στο θέατρο. Ενάμιση χρόνος χωρίς *Λυσιστράτες*, *Μαύρες Δαντέλες*, *Γλάρους* και *Ματωμένους Γάμους*. Ενάμιση χρόνος χωρίς το χειροκρότημα και τα βελούδινα φορέματα με τη μεθυστική ναφθαλίνη του βεσιτιάριου.

Εκείνη τη νύχτα της τελευταίας παραστάσής της, στις 28 Μαρτίου 1967, το Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας ήταν γεμάτο και η πλατεία παλλόταν από τον ενθουσιασμό του κοινού.

Είναι γενναίο να λες *Φεύγω* ενώ κρατιέσαι ακόμη στα πόδια σου.

Να επιλέγεις εσύ τη στιγμή.

Ανεβαίνοντας στο σανίδι, ήξερε ότι είχε φτάσει το τέλος.

Ωστόσο έβλεπε τους θεατές να την αποθεώνουν ζητωκραυγάζοντας όρθιοι, κοιτούσε τις ανθοδέσμες από λευκά, κίτρινα και ροζ τριαντάφυλλα που κατέκλυζαν το μπροστινό μέρος της σκηνής, και συνειδητοποιούσε συντετριμμένη πως αυτό ήταν, τώρα οι φωνές των μυθικών ηρωίδων που είχε ζωντανέψει θα έσβηναν στο κεφάλι της και τόσες δεκαε-

τίες θριάμβου θα γίνονταν από την επόμενη κιόλας μέρα μια απλή υποσημείωση στην αιωνιότητα.

Υπήρχε μια πανηγυρική νότα στην ατμόσφαιρα, γιατί ήταν τα επίσημα εγκαίνια του θεάτρου. Εκείνο το βράδυ, η Κυβέλη Αδριανού άκουσε από τα παρασκήνια τον Ηλία Βενέζη να προλογίζει *Το μυστικό της Κοντέσσας Βαλέραϊνας* και ύστερα βγήκε να παίξει τον αγαπημένο της Ξενόπουλο, κρύβοντας τον πόνο της πίσω από μια συγκλονιστική ερμηνεία. Πάσαρε τις ατάκες της με τέτοιο μπρόιο και τόση ζωηράδα, που ξεγέλασε μέχρι και τη Μαίρη Αρώνη, τη συμπρωταγωνίστριά της, η οποία στα καμαρίνια τής είπε δακρυσμένη από συγκίνηση: «Μα, κυρία Κυβέλη, εσείς δε φαίνεσθε καθόλου στενοχωρημένη που αφήνετε το θέατρο».

Ναι, είχε κρατήσει καλά φυλαγμένη την οδύνη της. Εξάλλου αυτό έκανε πάντα. Κάθε φορά που ένιωθε μισός άνθρωπος από κάποια απογοήτευση, από πίκρες ερωτικές ή από την απελπισία της γυναίκας που γερνάει, τους ξεγελούσε όλους με ερμηνείες υπερβατικές.

(Ίσως όχι όλους... Διότι υπήρχε ένας άσημος συνάδελφός της που την προηγούμενη χρονιά είχε διακρίνει τις ουλές στην καρδιά της, όπως θα διαπιστώσουμε στην αφήγηση αυτής της ιστορίας).

Πάντως, εκείνη τη νύχτα, πριν από ενάμιση χρόνο, καθώς αποχωρούσε από τη σκηνή του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας, κι ενώ οι επευφημίες πονούσαν τ' αυτιά της, αισθανόταν την ψυχή της τσακισμένη. Η αυλαία είχε πέσει για πάντα.

«Η εφημερίδα σας...» είπε η Αγάπη.

«Σε ευχαριστώ».

Φόρεσε τα γυαλιά της και κοίταξε το δίστηλο ρεπορτάζ που

έπιανε μια γωνιά στην αριστερή άκρη της πρώτης σελίδας. Αρχισε να διαβάζει:

Την 1ην πρωινήν παρέστη αιφνιδίως ανάγκη όπως ο κ. Γεώργιος Παπανδρέου υποβληθεί εις εγχείρησιν. Η επέμβασις, κατά την οποίαν του αφηρέθη σημαντικόν τμήμα του στομάχου και εγένετο αναστόμωσις, εκρίθη επιβεβλημένη διότι, ολίγον προ του μεσονυχτίου, η κατάστασις του ασθενούς είχαν εμφανίσει νέαν επιδεινώσιν. Την εγχείρησιν διηγήρησεν ο καθηγητής κ. Αλέξανδρος Μάνος, βοηθούμενος από τον επιμελητήν της Β΄ Χειρουργικής Κλινικής του «Ευαγγελισμού» κ. Ορ. Παπαστρατήν και τον αναισθησιολόγο κ. Κωτσονόπουλον. Μέχρι της σημειωθείσης υποτροπής, η κατάστασις του κ. Παπανδρέου ενεφανίζετο στάσιμος με ελαφρά τροπήν προς το καλύτερον, παρά την δευτέραν γαστρορραγίαν, την οποίαν ούτος είχεν υποστή το βράδυ της Τρίτης προς την Τετάρτην.

Σήκωσε τα μάτια της.

Χθες το πρωί ήταν κατάγλωμος, το δέρμα του φάνταζε ραγιμένο, σαν να είχαν σπάσει εκατοντάδες αγγεία. Μπόρεσε όμως να ψελλίσει μια κουβέντα, να χαμογελάσει, ακόμη και να κουνήσει το χέρι του μόλις αισθάνθηκε το δικό της πάνω στον θώρακά του.

Η υποτροπή που οδήγησε στην εγχείρηση σημειώθηκε αργότερα, τη νύχτα, και σήμερα τα ξημερώματα, ο άντρας που ακόμη τη στοιχείωνε πάλευε ώρες για τη ζωή του μέσα στο χειρουργείο, με μοναδικό σύμμαχο εκείνη τη λιονταρίσια καρδιά που τον είχε βοηθήσει να παραμείνει κοντά μισόν αιώνα στην πρώτη γραμμή της πολιτικής ιστορίας αυτού του τόπου.

Δόξα τω Θεώ όμως, τα κατάφερε, σκέφτηκε η Κυβέλη.

«Η εγχείρηση στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία», της είπε ο γιος τους όταν τηλεφώνησε νωρίς το πρωί.

Μάλιστα και η εφημερίδα, παρότι ήταν φανερό ότι τυπώθηκε ενόσω η επέμβαση βρισκόταν σε εξέλιξη, είχε καταγράψει ένα αίσιο σημάδι κάπου προς το τέλος του κειμένου: *Την 3.30' πρωινήν ο διευθυντής του «Ευαγγελισμού» καθηγητής κ. Θωμάς Δοξιάδης και ο γιατρός κ. Κοκκέβης, εξελθόντες του χειρουργείου, ανακοίνωσαν ότι «όλα βαίνουν ικανοποιητικώς. Η πίεσις και οι σφύξεις είναι κανονικαί».*

Η Κυβέλη αναστέναξε. Είχε καταντήσει αστείο: και χθες ακόμη η καρδιά της σκίρτησε σαν κοριτσόπουλου.

*Μπορεί μια γυναίκα που είχε όλο τον κόσμο απλωμένο
στα πόδια της να γίνει έρμαιο του ανέμου που έφερε
έναν και μόνο άντρα στην καρδιά της*

Το καλοκαίρι του 1920 καταφτάνει στη Χίο η Κυβέλη Αδριανού, η μεγάλη δόξα του ελληνικού θεάτρου. Γενικός Διοικητής του νησιού είναι ένας γοητευτικός νεαρός, ονόματι Γεώργιος Παπανδρέου. Εκείνη είναι παντρεμένη. Το ίδιο κι αυτός. Η εμβληματική πρωταγωνίστρια και ο πολιτικός που θα αναδειχθεί τρεις φορές Πρωθυπουργός της Ελλάδας ζουν για χρόνια έναν θυελλώδη παράνομο έρωτα, ώσπου ενώνονται με τα δεσμά του γάμου και γίνονται ένα από τα μυθικά ζευγάρια του εικοστού αιώνα. Όμως οι παράφορες αγάπες είναι πάντα σπαρμένες με αγκάθια.

Το φθινόπωρο του 1968, η Κυβέλη είναι μια ραγισμένη ύπαρξη, ο «Γέρος της Δημοκρατίας» κείται στο φέρετρό του και η Ελλάδα ασφυκτιά μέσα στο σκοτάδι της δικτατορίας. Την ίδια ώρα, η μοίρα τους συνδέεται με μια ομάδα ανθρώπων που αναζητούν τη δική τους λύτρωση, πρόσωπα ανώνυμα αλλά και πρόσωπα της Ιστορίας... Άραγε μπορείς να διεκδικήσεις ένα θαύμα όταν όλα τα σημάδια είναι εναντίον σου;

Το ΦΛΟΓΑ ΚΑΙ ΑΝΕΜΟΣ είναι η τοιχογραφία μιας ολόκληρης εποχής. Μέσα από ανέκδοτες επιστολές, αρχαικό υλικό και μαρτυρίες, ο Στέφανος Δάνδολος φέρνει στο φως τη ζωή της θρυλικής Κυβέλης και την ταραχώδη σχέση της με τον Γεώργιο Παπανδρέου, ζωντανεύει αθέατες πτυχές του θεάτρου και της πολιτικής, ενώ παράλληλα, συνδυάζοντας αριστοτεχνικά την πραγματικότητα με τη μυθοπλασία, χτίζει ένα επικό μυθιστόρημα για τον έρωτα, τον θάνατο και την ελευθερία.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-3386-8

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΖΗΣ: 23915

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ